

ژاپن‌شناسی در ایران

بررسی سیر شناخت ایرانیان از ژاپن

پدیدآورندگان:

دکتر محمدنقی زاده، قدرت‌اله ذاکری

به مناسبت نودمین سال روابط رسمی ایران و ژاپن

(۱۳۹۷-۱۳۹۸)

(۲۰۱۹)

رایزنی فرهنگی سفارت جمهوری اسلامی ایران در ژاپن

(اسفند ۱۳۹۷)

مؤسسه فرهنگی، هنری و انتشارات بین‌المللی الهدی

۱۳۹۷

سرشناسه
عنوان و نام پدیدآور
مشخصات نشر
مشخصات ظاهری

شابک
وضعیت فهرست نویسی
یادداشت
عنوان دیگر
موضوع
موضوع
موضوع
موضوع
موضوع
موضوع
موضوع
موضوع
شناسه افزوده
شناسه افزوده
رده بندی کنگره
رده بندی دیویی
شماره کتابشناسی ملی

نقی‌زاده، محمد، ۱۳۲۰ - Naghzadeh, Mohammad
ژاپن‌شناسی در ایران: بررسی سیر شناخت ایرانیان از ژاپن/ پدیدآورندگان محمد نقی‌زاده،
قدرت‌اله ذاکری؛ [برای] رایزنی فرهنگی سفارت جمهوری اسلامی ایران در ژاپن.
تهران: مؤسسه فرهنگی هنری و انتشارات بین‌المللی الهدی، ۱۳۹۷.
۴۵۰ ص: مصور، جدول، نمودار.

۹۷۸-۹۶۴-۴۳۹-۷۵۹-۲

فیبا

به مناسبت نودمین سال روابط رسمی ایران و ژاپن (۱۳۹۷ - ۱۲۱۹).

بررسی سیر شناخت ایرانیان از ژاپن.

ایران -- روابط خارجی -- ژاپن

Iran -- Foreign relations -- Japan

ژاپن -- روابط خارجی -- ایران

Japan -- Foreign relations -- Iran

ژاپن -- سیر و سیاحت

Japan -- Description and travel

ایران -- سیاست و حکومت -- قرن ۱۳ ق. ۱۴

Iran -- Politics and government -- 19-20th century

ژاپن -- سیاست و حکومت -- قرن ۱۹ - ۲۰ م.

Japan -- Politics and government -- 19-20th centuries

ذاکری، قدرت‌الله، ۱۳۵۵ -

ایران. رایزنی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (ژاپن)

DSR1۳۹۷ / ۳۲۷

۳۲۷/۵۵۰۵۲

۵۵۴۳۹۷

ژاپن‌شناسی در ایران

بررسی سیر شناخت ایرانیان از ژاپن

پدیدآورندگان: دکتر محمدنقی‌زاده، قدرت‌اله ذاکری

سرویراستار: دکتر حسین دیوسالار

ناشر: مؤسسه فرهنگی، هنری و

انتشارات بین‌المللی الهدی

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۸ هـ. ش

شمارگان: ۵۰۰

قیمت: ۱۰۰۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۳۹-۷۵۹-۲

نشانی: تهران، خیابان ولی‌عصر(عج)، نرسیده به تقاطع

فاطمی، نبش کوچه غزالی، ساختمان شماره یک سازمان

فرهنگ و ارتباطات اسلامی، شماره ۱۹۳۸، ط دوم

صندوق پستی: ۴۳۶۳ - ۱۴۱۵۵

تلفن: ۰۳ - ۸۸۸۹۵۰۳ - ۲۱

نمبر: ۸۸۹۰۲۷۲۵ - ۲۱

کلیه حقوق این اثر متعلق به «ناشر» می‌باشد.

مؤسسه فرهنگی، هنری و انتشارات بین‌المللی الهدی
Alhoda International, Cultural, Artistic
and Publishing Institution
دارالهدی الثقافية والفنية للنشر الدولي
Tehran - P.O.Box: 14155-4363
www.alhodagroup.ir
Tel: +98 21 88895003

فهرست مطالب

۹	پیشگفتار
۱۳	مقدمه پدیدآورندگان
	ژاپن‌شناسی در ایران از دوران باستان تا پایان سده‌های میانه (تا حدود سال ۱۵۰۰ میلادی)
۱۹	
۳۵	دوران معاصر اولیه (صفویان، افشاریان، زندیان و دوره قاجار)
۳۵	دوره صفویه: اولین حضور ایرانی‌ها در ژاپن
۴۰	ژاپن در آثار مکتوب دوره صفوی
۴۴	«سفینه سلیمانی»
۴۷	دوره افشاریه و زندیه
۴۹	دوره قاجار
۵۷	شناخت ژاپن در ایران تا پایان دوره ناصرالدین‌شاه
۵۷	کتاب‌ها
۵۷	«جغرافیای عالم» (نسخه خطی)
۵۹	«جهان‌نما» (چاپ سنگی)
۶۱	«جهان‌نما» (نسخه خطی)
۶۳	«مرآت الارض» (نسخه خطی) سفرنامه روسیه
۶۴	«جغرافیا» (نسخه خطی)
۶۵	«جغرافیا» (نسخه خطی)
۶۶	«مرآت البلدان ناصری» (چاپ سنگی)
۶۷	«اصول علم جغرافی» (چاپ سنگی)

- ۶۸ «ترجمه سیاحت وگا» (نسخه خطی)
- ۶۹ «مرآت الزمان در تاریخ چین و ماچین و جپان» (چاپ سنگی)
- ۷۱ نخستین سفرنامه‌های ژاپن ایرانیان و نخستین ژاپنی‌ها در ایران
- ۸۳ بازتاب پیروزی ژاپن در جنگ با چین در ایران
- ۹۹ «جنگ روس و ژاپون» (نسخه خطی)
- ۱۰۰ «تاریخ چین؛ جلد دوم» (نسخه خطی)
- ۱۰۲ «مملکت شمس طالع یا دولت ژاپون» (چاپ سنگی)
«بیان واقعه»
- ۱۰۷ خاتمه در شرح حالات و محاربات دولتین روس و ژاپن» (چاپ سنگی)
- ۱۱۵ «اجمال وقایع جنگ روس و ژاپون» (نسخه خطی)
- ۱۱۷ «جنگ ژاپن و روس» (نسخه خطی)
- ۱۱۹ «میکادو نامه» (چاپ سنگی)
- ۱۲۱ «تاریخ مصور جنگ اقصای شرق یا محاربه دولتین ژاپون و روس»
- ۱۲۲ «تاریخ اقصای شرق یا محاربه روس و ژاپون» (چاپ سنگی)
- ۱۲۶ «مرآت الوقایع مظفری» (نسخه خطی)
- ۱۲۹ «مسائل الحیات» (چاپ سنگی)
- ۱۳۲ «تاریخ محاربه روس و ژاپان» (پنج جلد) (چاپ سنگی)
- ۱۳۵ «تاریخ نظامی جنگ روس و ژاپون»
- ۱۳۷ **جنبش مشروطه ایران و ژاپن**
- دوره پهلوی (آغاز روابط رسمی ایران - ژاپن)**
- ۱۷۱ **دوره پهلوی اول (۱۳۰۵-۱۳۲۰)**
- ۱۸۲ کتاب‌های مرتبط با ژاپن در دوره پهلوی اول
- ۱۸۳ «عقیده یک نفر ژاپنی در خصوص راه نجات»
- ۱۸۶ «شرق اقصی و ژاپن»
- ۱۸۶ «شرح حال کاگاوا پیشوای مسیحی در ژاپون»
- ۱۸۷ «امپراطوری ژاپن از بدو تشکیل تاکنون»

- دوره پهلوی دوم (شهریور ۱۳۲۰ تا بهمن ۱۳۵۷)
- ۱۹۱ نفتکش نیشومارو
- ۱۹۵ حضور و اقامت ایرانیان در ژاپن
- ۱۹۹ بانک بین‌المللی ایران و ژاپن
- ۲۰۲ پروژۀ پتروشیمی ایران و ژاپن
- ۲۰۳ کالاهای ژاپنی در ایران و نگاه ایرانی‌ها به آن
- ۲۰۴ سفیران ایران در ژاپن و دیدارهای رسمی مقامات ایران از ژاپن
- ۲۱۸ مجله «اخبار ژاپن» نشریه سفارت ژاپن در تهران
- ۲۲۳ سینما، رادیو و تلویزیون
- ۲۲۵ کتاب‌های مرتبط با ژاپن در دوره پهلوی دوم
- ۲۲۹
- دوران جمهوری اسلامی ایران
- ۲۴۳ روابط سیاسی و اقتصادی
- ۲۴۳ سفرای ایران در ژاپن
- ۲۷۳ ایرانیانی که موفق به دریافت نشان رسمی از امپراتور ژاپن شدند
- ۲۷۹ از الگوی موفق تا ناکجا آباد ژاپن
- ۲۹۴
- ۳۱۹ هایکو در ایران
- ۳۲۰ کتب منتشره درباره ژاپن
- ۴۲۷ منابع فارسی
- ۴۳۷ منابع ژاپنی و لاتین
- ۴۴۱ پیوست‌ها

پیشگفتار

روابط ایران و ژاپن به‌عنوان دو کشور مهم و تأثیرگذار قاره آسیا، دارای سابقه طولانی تعاملات با محوریت موضوعات فرهنگی و البته اقتصادی بوده و روایت‌های مختلفی نیز از ورود و حضور اتباع دو کشور در دوره‌های متعدد نقل‌گردیده که البته این دوره طولانی و تاریخی همواره دوستانه و صمیمانه نیز بوده است.

شاید بتوان روابط و آشنایی متقابل دو کشور ایران و ژاپن را به شکل کلی به سه مرحله تقسیم کرد:

نخست از دوران باستان تا شروع سده هفدهم که در این دوره علیرغم تماس‌هایی در کشور سوم یعنی چین و شبه‌جزیره کره تقریباً دو کشور هیچ شناختی از همدیگر نداشتند. البته در این دوران اقلام و صنایع ایرانی یا متأثر از فرهنگ ایرانی از طریق جاده ابریشم به ژاپن رسیدند و در برخی منابع تاریخی ژاپن به آمدن خارجیانی به این کشور اشاره می‌شود که احتمال ایرانی یا از اقوام ایرانی‌تبار به‌خصوص سغدی بودن آنان داده می‌شود. از طرف دیگر هم در منابع تاریخی اسلام و ایران هم نام‌هایی برای جزیره‌هایی آن سوی چین یا در بحر محیط ذکر شده است که احتمال داده می‌شود، اشاره به ژاپن داشته باشند.

دومین مرحله از سده هفدهم تا نیمه دوم سده نوزدهم است که با قاطعیت می‌توان گفت، در

این دوره ایرانیانی به ژاپن رفتند و در چند نوشته، اطلاعات بسیار ارزشمندی درباره ژاپن بیان شده است و در این دوره احتمالاً کالاهایی تجاری از ژاپن به ایران آورده می‌شد.

سومین مرحله، از نیمه دوم سده نوزدهم تا زمان حاضر است که در شروع این مرحله برای نخستین بار ایرانیانی به ژاپن رفتند که وقایع سفر خود را نوشتند و در مقابل ژاپنی‌هایی هم به ایران آمدند. در ادامه آثاری درباره دو کشور در کشور مقابل نوشته یا ترجمه شد و به تدریج این شناخت کامل و کامل‌تر گردید.

در درون مرحله سوم و تقریباً از شروع سده بیستم است که ژاپن به محور علاقه‌مندی و توجه ویژه برای ایرانیان بدل می‌شود، نمونه‌ای که توانست علیرغم آسیایی بودن، فاصله و عقب‌ماندگی خود با غرب را جبران کند و در ردیف کشورهای صنعتی جهان قرار گیرد. این سرمشق بودن بعد از پیروزی ژاپن در جنگ با روس و نیز موفقیت ژاپن در بازسازی کشور بعد از جنگ جهانی دوم و تبدیل شدن به اقتصاد دوم جهان، باز هم برجسته‌تر شد. وقایعی مانند عزیمت کارگران ایرانی به ژاپن بعد از جنگ ایران و عراق، تب مجموعه‌های تلویزیونی ژاپنی در ایران، کالاهای با کیفیت ژاپنی و... بعدها به عوامل مؤثر در توجه ایرانیان به ژاپن و شناخت این کشور بدل شدند.

در سوی دیگر، جایگاه ایران به‌عنوان یکی از بزرگ‌ترین دارندگان ذخایر نفت و گاز و از جمله مهم‌ترین تولیدکنندگان آن و موقعیت منحصر به فرد و تاریخ، فرهنگ و تمدن کهن آن باعث جلب توجه ژاپنی‌ها به ایران شد. بعد از انقلاب آثار سینمایی ایران هم توانستند جایگاه خود را در بین تماشاگران ژاپنی پیدا کنند و خود یکی دیگر از عوامل آشنایی ژاپنی‌ها با ایران شود.

بنابراین دو کشور تقریباً در سده بیستم، جزء سال‌های پایانی جنگ جهانی دوم که ایران تحت فشار متفقین مجبور به اقداماتی گردید، همیشه روابط حسنه و همراه با احترام با هم داشتند.

و اما باید از نگاهی دیگر هم به موضوع روابط دو کشور توجه کرد و آن این که ایران و ژاپن در دو پایانه غرب و شرق آسیا نقش و تأثیرگذاری فراوانی را داشته و دارند و این مهم در روابط دو کشور نیز متجلی بوده و شاهد هستیم که در آستانه نودمین سال روابط رسمی دو کشور به پشتوانه و قدمت دهه‌ها روابط فرهنگی، ارتباطات و تعاملات صمیمانه‌ای برقرار بوده است و این نقش برای دو کشور می‌تواند در ارتقای فعالیت‌ها و ارتباطات در همه زمینه‌ها مؤثر واقع گردد.

نکته قابل توجه در تعاملات دو کشور که علاقه‌مندی‌های فراوانی هم دارند، این که همواره این تعاملات و ارتباطات فرهنگی قوام بخش توسعه همکاری‌ها در زمینه‌ها و جنبه‌های گوناگون دیگر بوده است و اراده جدی برای توسعه این روابط وجود داشته و دارد.

حضور و تلاش تحسین برانگیز تعداد قابل توجهی از ایران‌شناسان و اسلام‌شناسان ژاپنی و ژاپن‌شناسان ایرانی که نقش بی‌نظیری را در ایجاد شناخت هر چه بیشتر دو ملت را موجب گردیده‌اند نیز موضوع مهم و تأثیرگذاری است که نباید از نظر دور داشت و همواره قدردان این زحمات و تلاش‌ها بوده و خواهیم بود.

ماه‌های پایانی سال ۱۳۹۷ و مصادف با آغازین روزهای سال ۲۰۱۹، شاهد آغاز نودمین سال روابط رسمی دو کشور خواهیم بود که وزارت امور خارجه و سفارتخانه‌های دو کشور، سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی و رایزنی فرهنگی سفارت جمهوری اسلامی ایران در ژاپن با همراهی دیگر بخش‌ها، اراده جدی برای اجرای برنامه‌های متنوع در این زمینه و گرامیداشت این مهم در روابط دو کشور دارند و امیدواریم شاهد توسعه ارتباطات فی‌مابین بیش از پیش با ورود به این دوره جدید نیز باشیم.

نمونه یکی از این برنامه‌ها را می‌توان در پیگیری رایزنی فرهنگی سفارت ایران در ژاپن با همراهی و همکاری مجدانه انتشارات بین‌المللی الهدی سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی و همراهی و حسن همکاری پدیدآورندگان این اثر ارزشمند (ژاپن‌شناسی در ایران) برای چاپ کتاب حاضر دانست.

پدیدآورندگان اثر جناب آقای دکتر محمد نقی‌زاده (دارنده نشان امپراتور ژاپن) و جناب آقای قدرت‌اله ذاکری هستند که هر دو بزرگوار دارای شناخت دقیق و عالمانه به موضوعات مرتبط با ژاپن بوده و آثار و تألیفات فراوانی را در این خصوص خلق نموده‌اند که لازم می‌دانم از همکاری و همراهی صمیمانه این عزیزان به‌طور ویژه تقدیر و تشکر نمایم.

این اثر ارزشمند به بهانه نودمین سال روابط رسمی دو کشور به چاپ می‌رسد که لازم می‌دانم از اهتمام جناب آقای مرتضی رحمانی موحد سفیر محترم جمهوری اسلامی ایران در ژاپن در خصوص برنامه‌های این مناسبت و به‌طور خاص چاپ کتاب مزبور نیز تشکر نمایم.

ژاپن‌شناسی در ایران بررسی سیر شناخت ایرانیان از ژاپن

امیدواریم هر چه بیشتر شاهد توسعه روابط دو کشور و ملت بزرگ و فرهنگ دوست ایران و ژاپن باشیم و بزرگداشت نودمین سال روابط دو طرف نیز زمینه‌ی بهتر و مساعدتر گسترش تعاملات و همکاری‌ها را بیش از پیش فراهم نماید.

دکتر حسین دیوسالار

رایزن فرهنگی سفارت جمهوری اسلامی ایران در ژاپن

مقدمه پدید آورندگان

ایران و ژاپن، دو کشور واقع در یک قاره‌اند، یکی این سو و دیگری آن سوی آسیا، که همین دوری سبب عدم شناخت و ارتباط مردمان این دو سرزمین از هم برای قرن‌های متمادی شده است. با توجه به اسناد برجای مانده، اکنون تنها می‌شود از سفر ایرانیان به ژاپن برای اولین بار در سده هفدهم میلادی، با قاطعیت سخن گفت. همین زمان هم، گزارشی از امور اجتماعی، سیاسی و حتی اقتصادی ژاپن، برای اولین بار در ایران نگاشته شد که برخی از آن‌ها منطبق با واقعیت بود.

بازرگانان ایرانی مقیم آیوتایای سیام، تایلند امروزی، یا آن‌ها که برای تجارت به این بندر مهم سیام آمد و شد داشتند، دست کم سال ۱۶۳۲ برای تجارت به ژاپن رفته‌اند که این روابط ۵۰ سال ادامه یافت. برخلاف بیشتر نمایندگان فعلی ایران در این کشور که اثری از خود به یادگار نمی‌گذارند، یکی از اعضای سفارت شاه سلیمان صفوی به سیام، بر مبنای اطلاعاتی که از این بازرگانان شنید، ژاپن را در کتاب ارزشمند «سفینه سلیمانی»، به طور مختصر و مفید معرفی کرد. تا قبل از این گزارش، همه آنچه بین دو کشور رخ داد، رسیدن اقلامی ایرانی یا متأثر از فرهنگ ایرانی به ژاپن از طریق سرزمین سوم یعنی چین یا شبه جزیره کره، یا احتمالاتی مبنی بر رسیدن چند ایرانی به ژاپن و تأثیرگذاری آن‌ها بر فرهنگ و نظام کشورداری این کشور است.

که جز ایرانی بودن آن اقلام، درباره بقیه موارد با قاطعیت مطلق نمی‌شود سخن گفت. در این سوی ایرانیان هم تا قرن شانزدهم، بواقع هیچ از ژاپن نمی‌دانستند، جز چند نام باقی‌مانده در کتب تاریخی و جغرافی که احتمال داده می‌شود، به ژاپن اشاره داشته باشد.

دو ملت در رقابت‌های استعماری غرب در دوران مدرن، هیچ‌گاه مستعمره نشدند، اما خفت و تلخی عقب‌ماندگی از غرب را با تمام وجود چشیدند و در پی جبران آن برآمدند که ژاپن موفق بود و ایران ناتوان ماند. آن توفیق و این عدم موفقیت، خود دلیل اشتیاق و علاقه ایرانیان به ژاپن شد که با پیروزی ژاپن در جنگ با روس، این اشتیاق شعله‌ورتر گردید و این سؤال را پیش آورد، که چرا ژاپن موفق شد؟ سؤالی که بعد از گذشت بیش از صد و اندی سال از جنگ روس و ژاپن، هنوز مطرح است، اما حالا دیگر موفقیت ژاپن تنها مربوط به اصلاحات میجی نیست که امسال یکصد و پنجاهمین سالگرد آن است، بلکه سر بلندکردن ژاپن چون قوقنوس در بازسازی کشوری شکست‌خورده و سوخته با ۳ میلیون کشته در جنگ جهانی دوم و دست‌یافتن به جایگاه دومین اقتصاد بزرگ جهان سرمایه‌داری تنها ظرف ۲۳ سال پس از پایان جنگ دوم جهانی را نیز شامل می‌شود.

هرچند آغاز روابط رسمی دو کشور در واپسین سال دهه دوم قرن بیستم است، اما در واقع روابط غیررسمی و دادوستد و آمد و شد مردمان دو کشور از سال‌ها قبل شروع و همین باعث آشنایی بیش از پیش دو کشور شد. اکنون روابط رسمی دو کشور در آستانه نودمین سال، خود است و آشنایی غیررسمی هم به بیش از دوازده دهه می‌رسد. در تمام این مدت، همیشه آن سؤال مطرح بود و در پاسخ بدان سخن‌ها گفته شد و آثار مکتوب بسیار زیاد پدید آمد. از ۱۹۰۴ و آن پیروزی غیرمترقبه ژاپن بر روس تا حال حاضر هم، ژاپن همیشه برای ایرانیان سرمشق بود. این الگو نه متعلق به دیدگاه و جناح سیاسی خاص، نه متعلق به نحله فکری ویژه، نه منحصر به نخبگان و روشنفکرها و... بود، که عموم ایرانیان در هر جایگاه و هر مرتبه، از این سرمشق سخن می‌گفتند و به نوعی در راستای هدف و افکار خود به ذکر سرمشق موفق ژاپن می‌پرداختند. اما سؤال این است که این همه توجه، منجر به چه اندازه شناخت ایرانیان از ژاپن شد؟

همین سؤال، انگیزه پدیدآورندگان کتاب حاضر برای پژوهش در سیر شناخت ایرانیان از

ژاپن شد که حاصل آن کتاب پیش‌روی است. در واقع با تحقق آرزوی ده‌ها ساله پروفیسور محمد نقی‌زاده، یکی از دو مؤلف کتاب حاضر، برای راه‌اندازی مرکزی برای پژوهش علمی درباره ژاپن که تأسیس گروه مطالعات ژاپن دانشکده مطالعات جهان دانشگاه تهران بود، این سؤال به شکل برجسته‌تری مطرح شد. تأسیس گروه مطالعات ژاپن دانشکده مطالعات جهان، حاصل سال‌ها پیگیری مجدانه پروفیسور نقی‌زاده و همدلی و همراهی دکتر سعیدرضا عاملی ریاست وقت دانشکده بود. راه‌اندازی این رشته، تلاشی برای تربیت نیروهایی برای ژاپن‌شناسی بود که با شناختی از کلیت ژاپن، شامل فرهنگ، اجتماع، اقتصاد، سیاست و... اقدام به پژوهش در مورد این کشور کنند. نیز هدف از راه‌اندازی این رشته، تلاش برای پژوهش‌های بین‌رشته‌ای و همه‌جانبه و نه تک‌بعدی در مورد ژاپن بود که همین هدف ضرورت تحقیق در مورد شناخت ما ایرانیان از ژاپن و کارهای انجام شده را پیش آورد.

کتاب حاضر که ماحصل چند سال تلاش مستمر پدیدآورندگان آن است، به بررسی سیر تاریخی نوع شناخت حاکمیت و ایرانیان از ژاپن و کارهای انجام شده در این زمینه پرداخته که پایه و اساس آن بر آثار مکتوب - کتاب - است. هرچند تاکنون بیش از ۱۵۰۰ کتاب درباره ژاپن به فارسی تألیف یا ترجمه شده، اما به اعتقاد ما این شناخت و تلاش هنوز تنها گام نخست است که در این راه برداشته شده است. این در حالی است که ژاپنی‌ها بیش از ۸۰ سال به ایران‌شناسی میدانی و بر اساس مستندات تاریخی اشتغال دارند.

اکثر آثار منتشره مربوط به ژاپن در ایران، اغلب ترجمه چندباره از یک اثر یا معرفی و بررسی در مورد ژاپن بدون نظر به آثار قبلی منتشر شده در کشور است که به تکرار چندین‌باره مطالب در زمینه ژاپن منجر شده است. اکثر این آثار ترجمه از زبانی غیر از ژاپنی و عموماً زبان‌های غربی و یا نگارش بر اساس منابع غربی بوده که همین مسأله آن‌ها را به آثاری بر اساس دیدگاه‌های غربی و نه نیاز فکری، فلسفی جامعه ایرانی بدل کرده است. در کل به نظر تمامی این تلاش‌ها، جز معدود آثاری، منجر به شناخت از پوسته بیرونی و نه بنیان‌های فکری و فلسفی و فرهنگی این کشور شده است که متغیر اصلی رشد و شکوفایی ژاپن‌اند. لذا باید شناخت ژاپن را در مبانی فکری، فرهنگی نهادینه شده در این ملت و دولت جستجو کرد که هیچ رخدادی حتی بیش از

نیم قرن جنگ و ستیز متوالی (۱۹۴۵-۱۸۹۵) با همسایگان و قدرت‌های غربی و شرقی، روسیه، چین، شبه جزیره کره و آمریکا، و فرود آمدن دو بمب اتمی، قادر به نابودی آن نشد.

مطالعه روند تاریخی پیشرفت و ترقی ملت‌ها نشان از آن دارد که این پیشرفت از دوره‌های متمایز و با ویژگی‌های گوناگون تشکیل می‌شود. ولی آنچه در این فرایند از اهمیت بیشتری برخوردار است و کمتر بدان در ایران توجه می‌شود، چگونگی شکل‌گیری شیوه تفکرات و نگرشی است که حکومت‌ها و یا اصولاً جامعه مورد نظر در هر یک از ادوار تاریخی به زندگی آتی ملت‌ها در مواجهه با جهان در پیش، دیگر کشورها دارد.

مگر می‌شود توسعه و ترقی اروپا و یا آمریکا پس از انقلاب صنعتی را در ادامه همان افکار قرون وسطایی و نظام برده‌داری آنان متصور شد؟ مگر می‌شود پیشرفت سریع ژاپن را تنها در ادامه همان طرز تفکرات عصر فتودالیسم و دو قرن و نیم تحریم و انزوای خود خواسته بدون توجه به بارقه و نهضت افکار نوین در مواجهه با موج سهمگین انقلاب صنعتی و تمنای فکری، فرهنگی رقابت مستمر و پیشتازی از غرب و شرق در این کشور مورد بحث قرار داد؟ اگرچه بخشی از تفکرات ماقبل عصر صنعتی ژاپن با نطفه‌هایی از زایش افکار جدید، نظیر تولید مستمر یا خوداتکایی، رقابت و پیشرفت مستمر تکنولوژی تدام یافت و باز تولید شد؛ که همانا از علل تداوم روند موازی و هم‌زیستی و همسویگی سنت و مدرنیسم ژاپن محسوب می‌شود.

ترقی هم‌بای عصر و زمان، فرایند بلند مدتی است که مبانی فکری، فرهنگی جامعه مورد نظر، اعم از هیات حاکمه، نخبگان، بنگاه و خانوار به‌عنوان لوکوموتیو نرم‌افزاری آن قبل از واکن‌های سخت‌افزاری آن چون سرمایه، منابع لایتنهای طبیعی و یا حتی تکنولوژی قرار می‌گیرد.

لذا مسائل نظری و تکنیک‌های مطرح شده، هر چند به ظاهری زیننده با ریاضیات عالی و پیشرفته آراسته باشند، بدون لوکوموتیو نرم‌افزاری، زائده‌ای بیش به‌نظر نمی‌رسند.

اکنون که در آستانه نودمین سال آغاز روابط رسمی دو کشور هستیم، امید است، کتاب حاضر بتواند، پژوهشگران، دانش‌آموختگان مطالعات ژاپن و حتی سیاستمداران با هر نحله فکری، فلسفی را با آنچه تاکنون درباره ژاپن در ایران انجام شده، آشنا سازد و آن‌ها را در زمینه انتخاب مسیری بهتر برای پژوهشی مثمر‌تر درباره ژاپن به‌عنوان پژوهش‌های کشوری و الگویی

ژاپن‌شناسی در ایران بررسی سیر شناخت ایرانیان از ژاپن

برای این سرزمین یاری دهد. اگر چه دهه‌های اخیر و تحت تأثیر سیاست‌های بین‌المللی روابط دو کشور نه چندان زنده و نه چندان مرده است، ولی کمکی باشد به ارتباط هرچه بیشتر و نزدیکتر دو ملت ایران و ژاپن و محافل دانشگاهی که خواسته قلبی ما بوده و هست.

در پایان لازم است از اهتمام ویژه رایزنی فرهنگی سفارت جمهوری اسلامی ایران در ژاپن و جناب آقای دکتر حسین دیوسالار رایزن محترم فرهنگی نسبت به این اثر تشکر کنیم که زمینه‌ساز شناخت هر چه بیشتر از مبادلات و تعاملات فرهنگی و آشنایی میان دو کشور بزرگ ایران و ژاپن شدند.

تهران، شهریور ۱۳۹۷